

Eduskunnan liikennejaosto
kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

Päiväys/Datum
18.10.2021
Dnro/Dnr
TRAFICOM/492458/03.03.01/2021
Viite/Referens
Asiantuntijapyyntöne 11.10.2021

Liikenne- ja viestintäviraston lausunto hallituksen esityksestä HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Eduskunnan liikennejaosto on kutsunut Liikenne- ja viestintäviraston asiantuntijan etäkuulemiseen ja pyytänyt asiantuntijalausuntoa kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen liittyen; *Miten edennyt ja miten jatkuu ensi vuonna, resurssien tarve ja riittävyys? Miten kävelyn ja pyöräilyn osuutta ja tavoitteiden toteuttamista voidaan edistää?*

Taustaa ja tavoitteet kävelyn ja pyöräilyn osuuden nostamiseksi

Valtioneuvosto hyväksyi keväällä 2018 kävelyn ja pyöräilyn edistämistä koskevan periaatepäätöksen. Periaatepäätös kävelystä ja pyöräilystä on Suomen historian ensimmäinen, ja sellaisenaan merkittävä etappi kävelyn ja pyöräilyn edistämistyössä. Periaatepäätöksen lisäksi liikenne- ja viestintäministeriössä valmistui keväällä 2018 [Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma](#), mikä laadittiin laajassa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Ohjelmassa on esitetty yhteensä 31 toimenpidettä jakautuen 10 eri teemaan. Toimenpiteet ovat poikkihallinnollisia ja useiden eri toimijoiden vastuulla. Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelman tavoitteena on kasvattaa jalankulun ja pyöräilyn määrää vuoteen 2030 mennessä 30 prosentilla verrattuna vuoteen 2018.

Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmassa Liikenne- ja viestintäviraston toteutusvastuulla on mm. valtionavustusten jakaminen kävelyn ja pyöräilyn edistämisen hankkeisiin, ohjelman muun toimeenpanon ja seurannan rinnalla. Väylävirasto osallistuu edistämishjelman seurannan lisäksi edistämishjelman toimeenpanoon etenkin valtion verkon toimenpiteiden osalta.

Marinin hallitusohjelmassa nostetaan Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma esiin osana kansallisen energia- ja ilmastostrategian toteuttamista. Kaikkiaan kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelman toteuttaminen tukee mm. liikenteen päästöjen vähentämistä, aktiivisen liikkumisen lisäämistä ja kansanterveyden parantamista, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa liikenteessä sekä liikennejärjestelmän toimivuutta.

Kävelyn ja pyöräilyn edistämistoimiin otetaan kantaa myös Fossiilittoman liikenteen tiekarttatyössä sekä Liikenne12-suunnitelmassa, joissa tunnistetaan mm. kuntien katuverkon kävelyn ja pyöräiliikenteen infran kehittämisen merkittävä vaikutus, kun tavoitellaan kävely- ja pyörämatkojen määrän ja kulkutapaosuuden kasvua sekä liikenteen päästöttömyyttä. Liikenne 12-suunnitelmassa esitetään, että valtio jatkaa valtionavustusta kunnille katuverkkoa koskeviin hankkeisiin sekä valtion määrärahatason nostoa 3,5 milj. eurosta 30 milj. euroon/vuosi (vuosina 2025-2032). Myös Fossiilittoman liikenteen tiekarttatyössä esitetään kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelman määrärahatason nostoa 30 milj. euroon/vuosi jo vuodesta 2021 alkaen (vuosille 2021-2030).

Liikenne- ja viestintävirasto on edistänyt kävelyä ja pyöräilyä vuonna 2021 valtionavustushankkeilla

Kävelyn ja pyöräilyn edistämishojelman toteutukselle (momentti 31.10.31 Eräät avustukset) on varattu vuoden 2021 osalta yhteensä 28 950 000 euron suuruinen rahoitus:

- Talousarvioesityksessä 146/2020 vp (5.10.2020) momentille myönnettiin vuodelle 3 500 000 euroa kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen ja kuntien joukkoliikennehankkeisiin. Momentin mukaan määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen kunnille kävelyä ja pyöräilyä edistäviin infrahankkeisiin, muihin kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita parantaviin hankkeisiin ja joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä parantaviin infrahankkeisiin sekä valtionavustusten maksamiseen kävelyä ja pyöräilyä edistäviin muihin hankkeisiin. Momentti on kolmevuotinen siirtomääräraha.
- Täydentävässä talousarvioesityksessä HE 227/2020 vp (19.11.2020) momentille lisättiin kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen ja kuntien joukkoliikennehankkeisiin 25 000 000 euroa osana hallituksen kertaluonteisia tulevaisuusinvestointeja.
- Valtiovarainvaliokunnan mietinnön VaVM 36/2020 vp (11.12.2020) pohjalta momentille lisättiin pyöräilyn edistämiseen ja pyöräilyä edistäviin infrahankkeisiin 600 000 euroa, josta 300 000 euroa osoitettiin pyöräpysäköinnin kehittämiseen.

Kesällä 2021 avattiin momentin rahoituksella toteutettava, kunnille suunnattu **kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelman valtionavustushaku**, jonka hakuaika päättyi 31.8.2021. Tämä valtion ja kuntien yhteinen investointiohjelma on yksi kävelyn ja pyöräilyn edistämishojelmassa esitetystä 31 toimenpiteestä, jonka hankkeilla parannetaan kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita, sekä tuetaan laadukkaan ja turvallisen kävelyn ja pyöräiliikenteen infran rakentamista kuntien katuverkolla mukaan lukien liikenteen solmupisteet (mm. pyörien liityntäpysäköinti). Yhtenä ehtona rahoitukselle on, että kuntien omarahoitusosuus hankkeiden kustannuksista on vähintään 50 %. Investointiohjelmassa pyritään rahoittamaan eri tyyppisiä hankkeita eri puolilta Suomea.

Vuonna 2021 kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelmassa hankkeille myönnettävä valtionavustus on yhteensä enintään 28 500 000 euroa, josta vähintään 300 000 euroa valtiovarainvaliokunnan mietinnön (VaVM 36/2020) mukaisesti pyöräpysäköinnin kehittämiseen. Vuoden 2021 haussa hankehakemuksia saatiin 123 kappaletta, ja niissä haettiin valtionavustusta yhteensä noin 34,5 miljoonan euron (alv 0%) arvosta. Hankehakemusten arviointi on parhaillaan käynnissä Liikenne- ja viestintävirastossa, ja niihin liittyvät avustuspäätökset pyritään tekemään vuoden 2022 alkupuolella.

Kesällä 2021 avattiin momentin rahoituksella toteutettava **pyöräilyn EuroVelo 10-reitin maastoon merkitsemisen valtionavustushaku**. Valtionavustusta voivat hakea EuroVelo 10-reitin katuverkon kohteiden maastoon merkinnästä vastaavat kunnat reitin väleillä Helsinki-Turku, Helsinki-Vaalimaa ja Turku-Vaasa. Reitin maastoon merkitseminen tulee tehdä tieliikennelain mukaisilla opasteilla. Ehtona rahoitukselle on, että kuntien rahoitusosuus hankkeiden kustannuksista on vähintään 50 %. Myönnettävä valtionavustus on yhteensä enintään 100 000 euroa. Valtionavustushaun toteuttamisen taustalla on Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 20/2019 vp (12.12.2019), jonka myötä momentille 31.10.31 Eräät avustukset lisättiin 300 000 euroa muun muassa "EuroVelo-reittien ja muiden valtakunnallisten pyörämatkailureittien merkitsemiseen tieliikennelain mukaisilla opasteilla". Osa valtiovarainkunnan mietinnön mukaisesta määrärahasta

myönnettiin pyörämatkailun edistämiseen jo vuonna 2020, kun Pyörämatkailukeskuksen perustaminen ja pyörämatkailun koordinointi Suomessa -hankkeelle myönnettiin 200 000 euroa avustusta.

Syksyllä 2021 avattiin momentin rahoituksella toteutettava, kunnille suunnattu **kävelyn ja pyöräliikenteen edistämishojelmien valtionavustushaku**. Valtionavustushaku toteutetaan toista kertaa, haku on auki 30.11.2021 asti ja avustusta myönnetään enintään 350 000 euroa. Vuonna 2020 toteutetulla ensimmäisellä hakukierroksella avustusta myönnettiin 22 hankkeelle yhteensä 530 000 euroa. Kuntien ja seutujen kävelyn ja pyöräliikenteen edistämishojelmat ovat merkittäviä poikkihallinnollisia toimenpiteiden määrittelyä ja toteutusta ohjaavia ohjelmia, joilla voidaan saada kävely- ja pyöräilymäärät paikallisesti kasvu-uralle. Valtionavustushaku tukee kuntien osallistumista jatkossa myös kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelman hakuun, jossa kuntien tulee osoittaa sitoutuminen kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen esimerkiksi poliittisesti hyväksytyllä edistämishojelmalla.

Kävelyn ja pyöräilyn edistämishojelman toimeenpanoa ja seuranta varten on perustettu, hallituskauden ajaksi, valtakunnallinen **Suomi kävelee ja polkee -sidosryhmäfoorumi**. Sidosryhmäfoorumin tavoitteena on sitouttaa eri toimijoita kävelyn ja pyöräilyn edistämishojelman toteuttamiseen sekä jakaa tietoa ja hyviä käytäntöjä kävelyn ja pyöräilyn edistämisestä. Tilaisuus on tarkoitettu järjestää keuhäisin ja syksyisin. Ensimmäinen sidosryhmäfoorumi järjestettiin Liikenne- ja viestintäministeriön johdolla syyskuussa 2020. Vuoden 2021 ensimmäinen tilaisuus järjestettiin Liikenne- ja viestintäviraston johdolla toukokuussa ja toinen tilaisuus järjestetään Vöyläviraston johdolla marraskuussa.

Edistämishojelman toimenpiteiden etenemisen seurannan lisäksi tarvetta on myös **seurantatiedolle** kävelyn ja pyöräilyn kulkumuoto-osuuksien ja matkamäärien kehittymisestä. Tätä tietoa saadaan mm. [Valtakunnallisesta henkilöliikennetutkimuksesta](#), jonka tuorein aineistonkeruu toteutettiin vuonna 2021 ja julkaistaan vuonna 2022. Lisäksi seurantatietoa kansalaisten tyytyväisyydestä, ja sen kehityksestä, kävely- ja pyöräilyolosuhteisiin saadaan [Kansalaisten tyytyväisyys liikennejärjestelmään ja matkaketjuihin -tutkimuksesta](#), jonka seuraava kierros toteutetaan vuoden 2021 aikana. Seurantatiedon edistämishojelman mukaista kehittämistä jatketaan myös tulevien vuosien aikana mm. osana [Traficomin Liikennejärjestelmäanalyysiin](#) liittyvää kehitystyötä.

Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen ja jatko vuonna 2022: resurssien tarve ja riittävyys

Käsittelyssä olevan talousarvioesityksen (TAE2022) mukaisesti vuoden 2022 määräraha valtionavustusten maksamiseen kävelyn ja pyöräliikenteen infrahankkeisiin kunnille ja muihin kävelyä ja pyöräilyä edistäviin muihin hankkeisiin on 4 miljoonaa euroa. Tämä palauttaisi määrärahan vuosien 2018 ja 2019 tasolle, eli reiluun kymmenykseen vuosina 2020 ja 2021 toteutuneesta määrärahatasosta. Määrärahatason muutosta on havainnollistettu alla kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelman rahoituksen kautta taulukossa, johon on koottu myös avustusta hakeneiden ja rahoitusta saaneiden hankkeiden määrät.

Hakukierros	Rahoitus	Saapuneet hakemukset (kpl)	Haettu valtionavustus yhteensä	Rahoitusta saaneet hankkeet (kpl)
2018	3 500 000 €	67	n. 17 900 000 € (sis. alv 24%)	15
2019	3 500 000 €	53	n. 18 500 000 € (sis. alv 24%)	12
2020	31 500 000 €	131	n. 67 500 000 € (sis. alv 24%)	51
2021	28 500 000 €	123	n. 34 500 000 € (alv 0%)	käsittely kesken

Kuntien hakemat valtionavustukset kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelmassa vuosina 2020 ja 2021 (molempina vuosina reilusti yli määrärahatason) osoittavat, että investointiohjelman valtionavustukselle on ollut jopa edistämishjelman mukaisella n. 30 miljoonan euron määrärahasollakin enemmän kysyntää, kuin mitä avustusta on ollut jaettavissa.

Kävelyn ja pyöräilyn edistämiseksi vuodelle 2022 esitetty määrärahataso on siis jäämässä merkittävästi alhaisemmaksi kuin vuosina 2020 ja 2021 ja myös kauas tavoitetasosta, jota kansallisen tason strategioissa (kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma, fossiilittoman liikenteen tiekarttatyö ja Liikenne 12 - suunnitelma) yksin investointiohjelmalle on esitetty (30 M€).

Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen taso sekä kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelman (2018) toteuttamisen volyymi tulevat vuonna 2022 riippumaan merkittävässä määrin määrärahasosta. Liikenne- ja viestintävirasto pitää riittäviä panostusmahdollisuuksia kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelman toteutukseen tärkeinä, sillä ohjelmalla on merkittäviä seurannaisvaikutuksia liikkumisen kestävyteen, päästöttömän liikenteen edistämiseen sekä kävelyn ja pyöräilyn merkittävien terveyshyötyjen kautta myös kansanterveyteen.

Liikenne- ja viestintävirasto on pyrkinyt osaltaan vastamaan kansallisen tason strategioiden mukaiseen tavoitetasoon lisäämällä resursseja kävelyn – ja pyöräilyyn, mutta viraston nykyisen budjettirahoituksen turvin ei resursseja pysytäkään kasvattamaan ilman, että tehtävään osoitetaan lisää rahoitusta toimintamenoihin Liikenne- ja viestintävirastolle. Toimintamenojen kasvattaminen 1 henkilötyövuodella (130 000 €) mahdollistaisi hakemusten käsittelyn ja päätöksenteon kohtuullisessa ajassa sekä hankkeiden seurannan sekä vaikutusten arvioinnin.

Pipsa Eklund
johtaja, liikennejärjestelmäpalvelut

Virpi Ansio
erityisasiantuntija, liikkumisen palvelut